

ЖИВОПИС У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ — МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

74
ID ORCID 0000-0002-1774-372X

Лопухова С. О. Живопис у підготовці студентів — майбутніх фахівців графічного дизайну. Соціальні зміни, які є наслідком переходу від постіндустріального до інформаційного суспільства, привели до кардинальних змін у масовій свідомості. Нова соціальна дійсність висуває нові вимоги до змісту професійної освіти. У статті проаналізовано ситуацію, яка існує з викладанням художніх академічних дисциплін в умовах переходу вищої професійної освіти на нові державні стандарти. Сьогодні викладачі художніх дисциплін у своїй педагогічній діяльності стикаються з проблемою невідповідності традиційних методів викладання живопису новим цілям, запитам і можливостям у системі підготовки майбутніх дизайнерів. У статті окреслено професійно-педагогічні принципи нової авторської інформаційної методики викладання живопису, побудованої на інтеграції живопису і дисциплін професійного циклу — композиції, рисунка, кольорознавства — і застосуванні новітнього інструментарію в практичній діяльності студентів. Підсумки проведеного експерименту свідчать, що розроблена методика викладання живопису майбутнім графічним дизайнером є результативною.

Ключові слова: живопис, методика, викладання, творчість, традиція.

Лопухова С. А. Живопись в подготовке студентов — будущих специалистов графического дизайна. Социальные изменения, которые являются следствием перехода от постиндустриального к информационному обществу, привели к кардинальным изменениям в массовом сознании. Новая социальная действительность выдвигает новые требования к содержанию профессионального образования. В статье проанализирована ситуация, которая сложилась с преподаванием художественных академических дисциплин в условиях перехода высшего профессионального образования на новые государственные стандарты. Сегодня преподаватели художественных дисциплин в своей педагогической деятельности сталкиваются с проблемой несоответствия традиционных методов преподавания живописи новым целям, запросам и возможностям в системе подготовки будущих дизайнеров. Автор определяет профессионально-педагогические принципы новой экспериментальной методики преподавания живописи, построенной на интеграции дисциплин профессионального цикла — рисунка, композиции, цветоведения — и применении новейшего инструментария в практической деятельности студентов.

Ключевые слова: живопись, методика, преподавание, творчество, традиция.

Lopukhova S. Painting In the Teaching of Students – Future Graphic Design Specialists.

Background. Nowadays the world of information creative technologies defines the development direction of society. Social changes, which have arisen as a result of transition from postindustrial to information society, caused drastic changes in mass thinking. There appear new issues and needs in the educational field. Visual and information incentives cover all the training directions for students in high school, including professional design education. The article analyses the situation appeared in teaching artistic academic disciplines during transition of high professional education to new governmental standards, which may be determined as problematic. The current traditional “universal” approach to teaching painting is based on strong normativity of the educational process and it does not consider on one hand the specific nature of education that is changing with time, on another hand – peculiarities of design thinking.

Objectives. Social changes, flow of open-source information, pace of life, technological progress, wide range of possibilities require changes in educational programs and methodologies for professional training of students. The society is in need of highly skilled specialists, professionals able to be self-organized, responsible and

reliable in the professional sense. The design industry requires a creative approach. Creativity does not duplicate classical samples, but it generates new ideas and implements them without using traditional ways of thinking. The purpose of the article is to prove the necessity to integrate traditional academic and innovative approaches in teaching painting.

Methods. The author puts an experimental educational program into practice in his teaching practice. The program is based on interaction between painting and elements of the professional area – composition, drawing, color and painting techniques. The intergration of disciplines contributes to mastering the original visual language by the students. The elements of the visual language include scope, proportions, ratio of light and shade, size and space, color and monochromaticism, contrast and nuances. This methodology allows optimizing and combining traditional methods in teaching painting with scientific approach to color as well as joining the main subjects of the basic disciplines in painting. The program includes a range of different practical tasks which help students study and comprehend the environment, understand the principle under which living forms have developed and master the skills of graphic painting. Each task is aimed at solving certain tasks. Time, allocated for the discipline, is strictly limited by the modern education standards. Due to this reason, the task is performed in a short term, thus it makes students self-controlled and self-disciplined, patient and responsible. Integrating painting disciplines, altering tasks which are different in meaning allow students in classes of painting to study the interaction between form and texture with color, study to generalize paintings, eliminating needless details, conduct a research of a graphic language. The completion extent of a painting is defined by the extent at which a task has been performed. The educational and creative process, organized in this way, allows gradually transferring know-hows into skills, which is the basis of design thinking.

A teacher should understand what a student must know, the amount of material to be learned, and how to build the future of design activity on the basis of the acquired knowledge. A teacher should clearly state the purpose and technical conditions of a creative task, define the development direction, indicate the possible ways for graphical transformation in painting, but a student must find the solution on his own. Besides, a teacher’s responsibility is to create a favorable atmosphere for developing such students’ traits as initiative, ability to creative thinking as well as for finding creative solutions. Students handle the subject-oriented material through solving different educational tasks and they focus on achieving some result. This methodology makes students comprehend the connection between an author idea and the character of a graphical language used for painting, visual peculiarities of an object and the way to depicting its “image”, techniques and their relevance to the work. Painting actively forms the aesthetic taste of students. Students gradually acquire the skills to work consistently at the task on painting by following the principle: from the general to the particular and from the particular to the enhanced general, making students skilled at working with dimensional and spatial compositions as well as color and texture characteristics of objects.

Results. As a result of practice under the experimental education program, there are reasons to consider that the mentioned methodology develops students’ ability to analyze, process and synthesize information, systematize the acquired knowledge; promotes creative thinking; forms qualities which expand possibilities in performing constructive and graphical work at a design project as well as in establishing aesthetic and emotional images. Studying artistic and methodological perspectives, defining new purposes, identifying key competences guarantee the effective outcome of the experimental program.

Conclusions. Regardless of the working area a professional will choose – polygraphics, graphical design, clothing design, environment, interior – he will always face with the notions related

to painting – composition, proportion, form, tinge, shape, color, character, harmony. An artist-designer, mastered the original visual language in painting classes, is able to quickly establish effective communication between a design object and society – enhance functional and consuming characteristics of a design object, create aesthetical image and find the way to convey the essence to a customer.

Keywords: painting, methodology, teaching, creativity, tradition.

Постановка проблеми. Соціальні зміни, які є наслідком переходу від постіндустріального до інформаційного суспільства, впливають на всі сфери людської діяльності. Постають нові за змістом проблеми та потреби і в галузі дизайну. Стрімка зміна соціальної дійсності висуває нові вимоги до змісту професійної освіти майбутніх дизайнерів, до методів і форм роботи зі студентами. Суспільству потрібні висококваліфіковані фахівці, професіонали, здатні до самоорганізації, відповідальні та професійно надійні. Сьогодні майже в кожному гуманітарному або технічному ВНЗ України є факультет дизайну з кафедрами різної спеціалізації, в межах яких викладається базова в системі професійної підготовки академічна дисципліна «Живопис». Навчальні заклади в методиці викладання живопису дотримуються в основному традицій старої академічної школи, що склалися і зберігаються протягом тривалого часу в перших установах професійного напрямку — академіях, художніх інститутах, училищах. Нині в навчальний процес активно впроваджуються нові освітні концепції, нові дисципліни з колосальними навчальними ресурсами і новітнім технологічним інструментарієм, затверджуються нові державні нормативи. Відповідно, скорочується обсяг часу на традиційні академічні дисципліни. Саме тому викладачі художніх дисциплін у своїй педагогічній діяльності стикаються з проблемою невідповідності традиційних методів викладання живопису новим цілям, запитам і можливостям у системі професійного навчання. Стає зрозумілим, що класичну форму викладання живопису в нових умовах зберегти неможливо. Необхідно розробляти нові схеми навчального процесу і шукати нові форми засвоєння матеріалу, реагуючи на всі зміни соціальних умов і вимог.

Мета статті. Призначення освіти — зберегти і передавати від покоління до покоління культурні традиції минулого і водночас бути в авангарді суспільного розвитку, враховуючи об'єктивні риси сучасного світу. Постає питання: як в умовах украї обмеженого часу зберегти класичну традицію і одночасно «осучаснити» й оптимізувати методику викладання живопису, застосовуючи новітній інструментарій у практичній діяльності студентів. У зв'язку з цим виникла необхідність у розробці нового змісту навчальної програми з живопису. Мета статті — окреслити фахово-педагогічні принципи оптимальної і найбільш результативної методики викладання дисципліни «Живопис», визначити співвідношення між традиціями «універсальної» академічної школи та інноваціями в навчальному процесі.

Аналіз попередніх досліджень. Ідея реформування системи викладання академічних дисци-

плін у художніх навчальних закладах відповідно до вимог часу — не нова. На початку ХХ ст. в Німеччині та Росії були засновані всесвітньо відомі школи, які започаткували підготовку і випуск дипломованих фахівців у галузі дизайну, — Баухауз (Німеччина, 1919–1933 рр.) і ВХУТЕМАС («Вищі художньо-технічні майстерні», радянська Росія, 1920–1939 рр.). Саме ці заклади вперше проголосили відмову від класичних методів навчання. Школи мали схожі програми. Традиції академічних дисциплін поступово витіснялись експериментальними класами, вибудовувалась нова концепція конструктивної формально-аналітичної методики просторового мислення, впроваджувалась комплексність навчання. Результати експериментів шкіл Баухауз і ВХУТЕМАС і нині залишаються високими зразками мистецтва дизайну. [4; 11; 12] Підсумки досліджень Йоханнеса Іттена, одного з представників авангардного покоління художників і архітекторів, які заснували Баухауз, і найвідомішого дослідника кольору в мистецтві, лягли в основу сучасного кольорознавства. Книга І. Іттена «Мистецтво кольору» стала хрестоматійною, а його методика аналізу і конструювання кольору активно використовується в сучасному дизайні. Те, що І. Іттен був художником і зумів піти далі вивчення лише фізичних властивостей кольору, надзвичайно розширило діапазон його спостережень і висновків. У Баухаузі І. Іттен викладав розроблений ним так званий «форкурс» — складний і новий за методикою лекційно-практичний курс занять із інтегрованих художніх дисциплін. [5] Кожному, чия професійна діяльність пов'язана з кольором, потрібна дисциплінуюча сила знання закономірностей проявів кольору, вважав І. Іттен. Він був категоричним противником процесу механічного навчання, порожнього поверхневого наслідування, механічного копіювання природи. Основна мета навчання, стверджував І. Іттен, — сприяти розвитку в студенті спостережливості, безпосереднього почуття і мислення, майстерності володіння формою і кольором. Викладачу слід визнавати і захищати суб'єктивну виразність студента, захочувати його до вивчення об'єктивних законів форми й кольору, допомагати повірити у власні сили і розвивати творчий хист, закладений природою. [6] Майстерню живопису в Баухаузі очолював В. В. Кандинський. Він читав кілька курсів, найвідомішим був «Колір» — теорія кольору від історії розвитку різних колірних систем до сучасної психології сприйняття кольору. У своїй навчальній програмі В. В. Кандинський реалізував принципово новий підхід до вчення про колір — заснований на аналізі окремих пластичних елементів (точки, лінії, площини) і дослідженні їх взаємодії з кольором у зображенні. [7]

Проблеми в області теорії і методики художньої підготовки й естетичного виховання студентів досліджує Д. М. Гевейлер. Він аналізує особливості спеціальностей «Художник-живописець» і «Дизайнер», розглядає роль кольору в їх роботі. Різниця в підготовці майбутнього художника і дизайнера базується на різних про-

фесійних вимогах, підкреслює Д. М. Гевейлер. Живописець від природи отримує сюжет зображення, а виконання — це вже індивідуальне авторське трактування реальності. Художники, як правило, творять інтуїтивно. Дизайнери більше спираються на логіку. При навчанні дизайнерів живопису необхідно це враховувати. Все, що можна раціонально пояснити в живописі, підходить для підготовки дизайнерів. Дизайнер, перш за все, — проектувальник, який поєднує в собі розуміння основ декількох професій, в тому числі й художника. Проекту в дизайні передують технічне завдання, яке описує усталені, загальноприйняті, зрозумілі стандарти і вимоги до майбутнього виробу. В умовах навчального процесу це — завдання, поставлене педагогом, що не виключає індивідуальної творчості, хоча ставить її в жорсткі рамки. Робота як живописця, так і дизайнера є художньою творчістю, в основі якої — естетизація навколишнього світу. [1] Розвинуте, витончене «кольоровідчуття» є важливою частиною кожного визначного дизайнера і кожного видатного живописця. Основою розвитку колористичного мислення майбутніх дизайнерів є живопис. Під час роботи студенти вивчають закономірності зорового колірнього сприйняття, основні типи колористичних гармоній, освоюють різні живописні матеріали. У декоративно-площинних роботах вирішується завдання створення самостійних композицій у кольорі. Важко переоцінити і роль кольорознавства, яке традиційно вивчають дизайнери, а створювали живописці, узагальнюючи свій практичний досвід. [2]

На необхідності професійної школи у навчанні майбутніх дизайнерів наголошує В. Я. Даниленко. Тільки багатолітній художній вишкіл дає студенту чуття композиційної рівноваги, кольорової гармонії, нюансів пластики. Фундаментальна художня підготовка — універсальна база у використанні більш складного, ніж олівець, інструмента — комп'ютера. І коли не художник виконує за комп'ютером роботу художника, це одразу помітно і позначається на результаті. [3]

Сьогодні накопичено багатий матеріал із проблем навчання живопису, вважає В. Ю. Медведєв, проте недостатньо досліджені питання вдосконалення методики викладання дисципліни в системі професійного навчання дизайнерів. Проблему специфіки дизайнерської освіти необхідно досліджувати і аналізувати, не замикаючись у рамках тільки самої дизайн-діяльності, а дизайн розглядати в системі споріднених видів предметної творчості, яка перетинається із системою різноманітного світу мистецтв. [10]

Професійна освіта дизайнерів має бути широко представлена в різних типах навчальних закладів, упевнений З. Ю. Макар. Необхідно запроваджувати нові методи навчання майбутніх дизайнерів, які усунули б заформалізованість та сувору регламентованість навчального процесу. Сьогодні державні структури вказують освітянам-практикам, як навчати студентів обраних професій, які дисципліни вважати необхідними, радять замінити творчий конкурс на ЗНО з біо-

логії. А тим часом скорочується термін вивчення фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін. Брак державного фінансування призводить до того, що занепадають серйозні школи, а натомість з'являються школи-одноденки, різноманітні приватні гуртки та курси. Викладач стає вже не професією, а «хобі». Велика кількість дизайнерських проектів сьогодні грішить кітчем, еkleктизмом, компіляцією, а сучасні дизайнери здебільшого не знаються на історії, традиціях, власній культурі, в результаті — продукують недоречності. Тільки в процесі навчання, освоєння теорії і практики дизайну в молодій людині виробляються творче мислення, фахова майстерність і культурно-естетичний смак. Дизайнер має бути освіченим у своїй професії та нести відповідальність за створений ним продукт. [8] Однією з причин низької конкурентоспроможності продукції багатьох вітчизняних підприємств З. Ю. Макар називає її недостатнє дизайнерське оформлення. На його думку, це призводить до втрати національної ідентифікації та пріоритету української культури у різних сферах життя. У системі освіти дизайн — засіб формування смаків і ціннісних орієнтацій людей, що в подальшому впливає на індивідуальний імідж, спосіб життя і стиль поведінки особистості. [9]

Виклад основного матеріалу дослідження. Мета художньої освіти — виховання кваліфікованого майстра високої культури і досягнення ним наповненого смыслом життя. Сьогоднішні вимоги і до викладача, і до студента — компетенції. І це не освіта, а розуміння сучасного темпу життя. Педагог має не тільки збагатити студента знаннями, а й створити умови для виховання освіченого, творчого, мислячого фахівця. Безумовно, значну роль у системі навчання відіграє особистість викладача — його освіта, творчий потенціал, виховання, вміння точно відгукуватися на потреби часу, педагогічна методика, здатність передавати студенту професійну майстерність. Завданням педагога є допомогти студенту в особистісному розвитку: навчити самостійно здобувати знання, аналізувати набуті знання і користуватися ними — творити свої варіанти рішень із безлічі відомих комбінацій.

Сучасні державні нормативи суттєво урізали години академічних дисциплін за рахунок нових предметів, які активно впроваджують інноваційні технології у навчальний процес. Необхідно переглянути стандарти методики викладання живопису, які збереглися з часів заснування перших «мистецьких» навчальних закладів і яким уже майже понад 200 років, і трансформувати академічну дисципліну «Живопис» у більш придатну для сучасного життя структуру. У практиці вивчення художніх дисциплін за старою системою мало уваги приділяється залученню студентів до самостійної творчої діяльності. Викладання в основному спирається на репродуктивне мислення, яке не сприяє розвитку творчої індивідуальності. Як правило, програма живопису за класичною методикою в більшості українських ВНЗ складається з довгострокових

багатопланових постановок, які виконуються на великому форматі протягом семестру. Але враховуючи брак часу (в Київському національному університеті культури, наприклад, обсяг часу, відведеного на дисципліну «Живопис» кафедрою графічного дизайну, 20–24 години на семестр), виникає необхідність реформувати систему навчання живопису відповідно до нових умов.

Заняття з живопису передбачають безпосереднє спілкування студента з викладачем, що викладач під час його передає свої професійні знання і вчить практичним умінням. У процесі занять формуються гармонійне сприйняття реальності і професійна культура майбутнього фахівця графічного дизайну. Живописне зображення — відображення реальних тримірних об'єктів із їх власним кольором на двомірній образотворчій площині з умовно взятими кольорними сполученнями. Композиція, індивідуальна графічна мова, динамічність виконання, кольорова гармонія — складові, найбільш важливі при навчанні студентів — майбутніх графічних дизайнерів — живопису. Це — загальна, але й достатня підготовка. Тривала обробка і «закінченість» живописної роботи, ретельна проробка деталей не є суттєвою для дизайнера, і недоцільно вимагати від студента високого «академічного» рівня виконання робіт. Для графічного дизайнера «закінченість» роботи — організація листа. У якій би сфері фахівець у подальшому не працював, чи то це поліграфічна продукція, чи web-дизайн, реклама, пакування, візуальний стиль продукту ЗМІ, він завжди буде стикатися з поняттями, яким учить живопис, — композиція у форматі, пропорції, форма, тон, колір, колорит.

На заняттях з живопису студент має, працюючи з природою, вчитися узагальнювати форму, прибираючи зайві дрібниці й деталі, здійснювати пошук оригінальної графічної мови, створювати художній образ. Найважливішим компонентом творчого мислення студента є вміння бачити творчу проблему у вирішенні повсякденних звичайних завдань і розширювати рамки звичайної інформації. У творчому процесі відсутня логіка. Іноді виникають нові умови, які неможливо передбачити, — необхідність робити узагальнені висновки, вибирати найбільш доцільний шлях вирішення завдань, освоювати різноманіття різних засобів і прийомів.

Не тільки матеріал навчання є важливим, а й форма, в якій він подається. Автор статті, художник-практик із великим досвідом і викладач рисунку і живопису кафедри графічного дизайну Київського національного університету культури (КНУКіМ), реалізує експериментальну програму з живопису — «мікс» із художніх дисциплін: живопису, композиції, рисунка, кольорознавства. Програма побудована на чергуванні завдань з природи, пам'яті та уяви, стилізованого зображення реальних об'єктів. Завдання сформовані за темами різних дисциплін. Теми кольорознавства — додаткові, основні, ахроматичні, хроматичні, теплі, холодні кольори; композиції — динаміка і статика, ритм і метр, симетрія і асиметрія, контр-

аст і нюанс; рисунка — лінія, площа, об'єм, світлотінь, фактура. Теоретичне і практичне засвоєння основ цих дисциплін у поєднанні з живописом розвиває в студенті практичні навички і уміння, спрямовані на професію графічного дизайнера, — цілісне сприйняття природи, розуміння понять композиції, ритму, пропорцій, колориту, здатність осягти і реалізувати художній задум; вчить законам гармонії, прийомам стилізації, трансформації й абстрагування форми, володінню образотворчими техніками; виховує естетичний смак.

Живопис з природи — документальне зображення об'єкта — дає студенту можливість вивчити і засвоїти на практиці закономірності пластики і конструктивної побудови форми, принципи взаємодії кольорів, характерні особливості світлотіні за різних умов освітлення, закони тонального наповнення живописної роботи. Завдання з пам'яті та уяви тренують візуальну пам'ять. Відбувається узагальнення і конкретизація інформації, яка утримується в пам'яті. Завдання зі стилізації виховують у студенті розуміння і практичне застосування таких понять, як композиція у форматі та цілісність зображення, а також сприяють пошуку зображення у своєрідний символ. Для створення художнього образу найбільше значення має співвідношення між тим, що сприймається оком, і тим, що виникає у свідомості людини.

З огляду на брак часу, відведеного на живопис сучасними державними нормативами, програма передбачає короткі динамічні постановки і швидко виконання завдань. Це сприяє самоорганізації студента, концентрації уваги, розкріпаченню в способах відтворення зображення на площині і технічних прийомах. Завдання студента — переосмислити і перебудувати свій досвід, використати практичні уміння, навички й абстрактні знання.

Висновки з даного дослідження. Визначено місце і роль живопису в сучасній системі навчання графічних дизайнерів. Доведено необхідність інтеграції академічного та інноваційного підходів у навчанні дисципліні. У зв'язку з цим виникла необхідність у розробці навчальної програми з живопису, спрямованої на вдосконалення фахової підготовки графічних дизайнерів із урахуванням нових запитів суспільства і особливостей професійної діяльності. Для досягнення поставленої мети і вирішення обумовлених нею завдань знадобилося звернення до ряду практичних дослідницьких методів. Аналіз проблеми дозволив конкретизувати склад елементів навчальної програми та їх взаємозв'язок. Запропонована автором статті навчальна програма з живопису була запроваджена кафедрою графічного дизайну КНУКіМ. Живопис за цією програмою викладається нині на першому, другому і третьому курсах (п'ять семестрів). Завдання програми побудовані на основі взаємозв'язку живопису з предметами професійного циклу — композицією, рисунком, кольорознавством. Інтеграція художніх дисциплін — важливий фактор оптимізації процесу

навчання, підвищення його результативності, усунення перевантаження студентів. За підсумками практичної роботи за експериментальною навчальною програмою є підстави вважати, що наведена методика викладання живопису розвиває в студенті здатність до аналізу, систематизації набутих знань, переробки та синтезу інформації, формує якості, котрі розширюють можливості творчої особистості у подальшій конструктивно-графічній роботі над дизайн-проектом.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Нові методи художньої підготовки майбутніх фахівців графічного дизайну можуть бути інтегровані в навчальні програми для усунення існуючих недоліків, а результати дослідження покладені в основу принципів формування інтеграційної системи навчання живопису. Принципово нові навчально-творчі завдання враховують значення балансу між суб'єктивним колірним сприйняттям, що його розвиває живопис, і об'єктивними законами кольору, які вивчає кольорознавство, вчать студента будувати цілісну композиційну конструкцію в заданому форматі, дотримуватися масштабу і пропорцій елементів у зображенні, підпорядковувати деталі цілому, шукати індивідуальний графічний стиль виконання. Необхідно використовувати живопис як засіб пізнання при вивченні, спостереженні й дослідженні оточуючого світу, ставити в навчанні аналітичні задачі, формалізувати і доносити до студентів нові практичні прийоми й навички, набуті останніми роками, допомагати знайти шляхи їх застосування у майбутній професії графічного дизайнера. Авторська система дає можливість оптимізувати й адаптувати традиційні методи викладання живопису, сумістити їх із науково-об'єктивним підходом до кольору та поєднати основні теми базових художніх дисциплін. Необхідними компонентами діяльності дизайнера є практичні вміння і навички. Саме тому подальше вдосконалення сучасної програми живопису для графічних дизайнерів передбачає виконання певних завдань з живопису із застосуванням професійного комп'ютерного програмного забезпечення: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Corel Draw, що є важливим для розвитку професійних вмінь і навичок студента. Але і викладачу, і студенту необхідно розуміти, що новітні технології — лише засіб, сучасний інструментарій для втілення задумів, народжених творчою особистістю.

Література:

1. Гевейлер Д. Н. Особенности преподавания живописи студентам-дизайнерам технических вузов [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Гевейлер Дмитрий Николаевич. — СПб., 2012. — 169 с.
2. Гевейлер Д. Н. Сходство и различие преподавания живописи художникам и дизайнерам [Текст] / Д. Н. Гевейлер // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. — 2011. — № 129. — С. 232–240.
3. Даниленко В. Я. Дизайн [Текст] / В. Я. Даниленко. — Х. : ХДАДМ, 2002. — 238 с.
4. Дросте М. Bauhaus [Текст] / Магдалена Дросте ; пер. Ю. Котовой. — М. : Taschen : Арт-Родник, 2008. — 96 с. — ISBN 978-5-9794-0120-1.

5. Иттен И. Искусство формы. Мой форкурс в Баухаусе и других школах [Текст] / Иоханнес Иттен ; пер. Л. Монаховой. — М. : Издатель Дмитрий Аронов, 2013. — 136 с. — ISBN 978-5-94056-034-0.
6. Иттен И. Искусство цвета [Текст] / И. Иттен ; пер. Л. Монаховой. — М. : Издатель Дмитрий Аронов, 2016. — 96 с. — ISBN 978-5-94056-039-5.
7. Кандинский В. Аналитический рисунок [Электронный ресурс] // Кандинский В. Избранные труды по теории искусства в 2 томах. Т. 2 / В. Кандинский ; ред. коллегия и составители : Н. Б. Автономова (отв. редактор), Д. В. Сарабьянов, В. С. Турчин ; публикации, комментарии и переводы : Н. Б. Автономовой, Н. П. Подземской, З. С. Пышновой, Б. М. Соколова, В. С. Турчина. — Электрон. дані. — М. : Гилея, 2001. — 736 с. — Режим доступа : <http://www.kandinsky-art.ru/library/isbrannie-trudy-po-teorii-iskusstva87.html> (дата звернення : 12.04.2018). — Назва з екрана.
8. Макар З. Ю. Дизайн — у всьому, що нас оточує : інтерв'ю з дизайнером Зіновієм Макаром [Електронний ресурс] / З. Макар ; розмовляла Оксана Оприск // Меблеві технології [сайт журналу]. — Електрон. дані. — 05.12.2017. — Режим доступа : <https://infomebli.com/a/96fbcd566437/zinovij-makardyzaj-u-vsomu-shcho-nas-otochuye> (дата звернення : 12.04.2018). — Назва з екрана.
9. Макар З. Ю. Формування професійних умінь молодих спеціалістів-дизайнерів у процесі фахової підготовки [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / З. Ю. Макар ; МОН України, Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. — Вінниця, 2015. — 20 с.
10. Медведев В. Ю. Связи и отношения архитектурных искусств в современном мире предметного творчества [Текст] / В. Ю. Медведев // Вестник СПГУТД. — 2009. — № 16. — С. 76–83.
11. Хан-Магомедов С. О. ВХУТЕМАС : в двух книгах. Книга первая [Текст] / С. О. Хан-Магомедов. — М. : Лада, 1995. — 343 с.
12. Bauhaus-Archiv / Museum für Gestaltung [Электронный ресурс] : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Берлин. — Режим доступа : <http://www.bauhaus.de/en/bauhaus-archiv/> (дата звернення : 12.04.2018). — Назва з екрана.

References:

1. Geveyler, D. N. (2012). Osobennosti prepodavaniya zhivopisi studentam-dizayneram tekhnicheskikh vuzov [Features of teaching painting to students-designers at technical universities]. *Candidate's thesis*. St. Petersburg. (In Russian).
2. Geveyler, D. N. (2011). Skhodstvo i razlichie prepodavaniya zhivopisi khudozhnikam i dizayneram [Similarity and difference in teaching of painting to artists and designers]. *Izvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gertsena — Proceedings of the A. I. Herzen Russian State Pedagogical University*, 129, 232–240. (In Russian).
3. Danylenko, V. Ya. (2002). *Dyzayn* [Design]. Kharkiv. (In Ukrainian).
4. Droste, M. (2008). *Bauhaus* [Bauhaus]. (Yu. Kotova, trans). Moscow : Taschen & Art-Rodnik. (In Russian).
5. Itten, I. (2013). *Iskusstvo formy. Moy forkurs v Baukhause i drugikh shkolakh* [Art of form. My basic course at the Bauhaus and other schools]. (L. Monakhova, trans). Moscow : Izdatel' Dmitriy Aronov. (In Russian).
6. Itten, I. (2016). *Iskusstvo tsveta* [Art of color]. (L. Monakhova, trans). Moscow : Izdatel' Dmitriy Aronov. (In Russian).
7. Kandinsky, V. (2001). Analiticheskiy risunok [Analytical drawing]. In *Kandinsky, V. Izbrannye trudy po teorii iskusstva v 2 tomakh — Selected works on the theory of art in 2 volumes*. N. B. Avtonomova, D. V. Sarab'yanov, V. S. Turchin, eds & comps. (Vol. 2). Moscow : Gileya. Retrieved from <http://www.kandinsky-art.ru/library/isbrannie-trudy-po-teorii-iskusstva87.html>. (In Russian).

8. Makar, Z. & Oprysk, O. (2017, December 5). Dyzain — u vsomu, shcho nas otochuie : interv'iu z dyzainerom Zinoviiem Makarom [Design Is in Everything Surround Us]. *Meblevi tekhnologii — Furniture technology*. Retrieved from <https://infomebli.com/a/96fbc566437/zinovij-makar-dyzaj-u-vsomu-shcho-nas-otochuye>. (In Ukrainian).
9. Makar, Z. Yu. (2015). Formuvannia profesiinykh umin molodykh spetsialistiv-dyzaineriv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of Professional Skills of Young Specialists-Designers in the Process of Professional Teaching]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia : Vinnyts. derzh. ped. un-t im. Mykhaila Kotsiubynskoho. (In Ukrainian).
10. Medvedev, V. Yu. (2009). Svyazi i otnosheniya arkhitektonicheskikh iskusstv v sovremennom mire predmetnogo tvorchestva [Connections of architectonic arts in the contemporary world of subject creativity]. *Vestnik SPHUTD — Bulletin of the Saint Petersburg State Institute of Technology (Technical University)*, 16, 76–83. (In Russian).
11. Khan-Mahomedov, S. O. (1995). *VKhUTYeMAS [VHUTEMAS]*. (Vol. 1). Moscow. (In Russian).
12. *Bauhaus-Archiv / Museum für Gestaltung*. (N. d). Retrieved from <http://www.bauhaus.de/en/bauhaus-archiv/> (In German & in English).

12.04.2018